

ELTE | IK
INFORMATIKAI KAR

MI A(Z) M.I. MA?

A mesterséges intelligenciáról

Gulyás László

Egyetemi docens, intézetvezető-helyettes

Mesterséges Intelligencia Tanszék, Egyetemi-Vállalati Együttműködési Intézet
ELTE Informatikai Kar

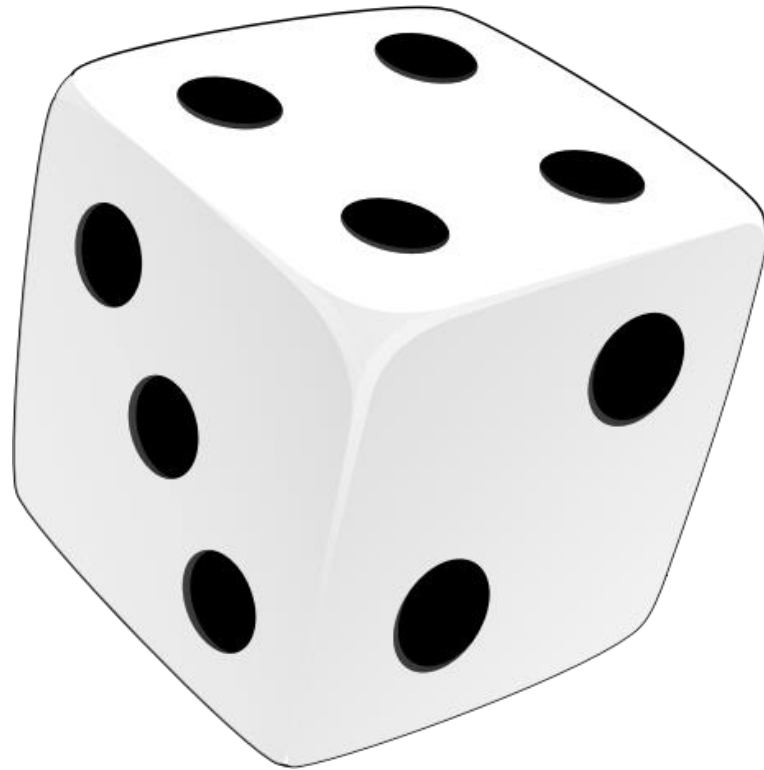
lgulyas@inf.elte.hu

Zamárdi, 2022. november 26.

Mi az M.I.?

Mikor kezdődött az MI kutatása?

Alapító atyák (1956)

1956 Dartmouth Conference: The Founding Fathers of AI

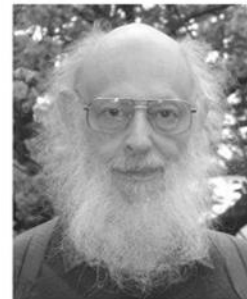
John McCarthy

Marvin Minsky

Claude Shannon

Ray Solomonoff

Alan Newell

Herbert Simon

Arthur Samuel

Oliver Selfridge

Nathaniel Rochester

Trenchard More

Mi az a mesterséges intelligencia?

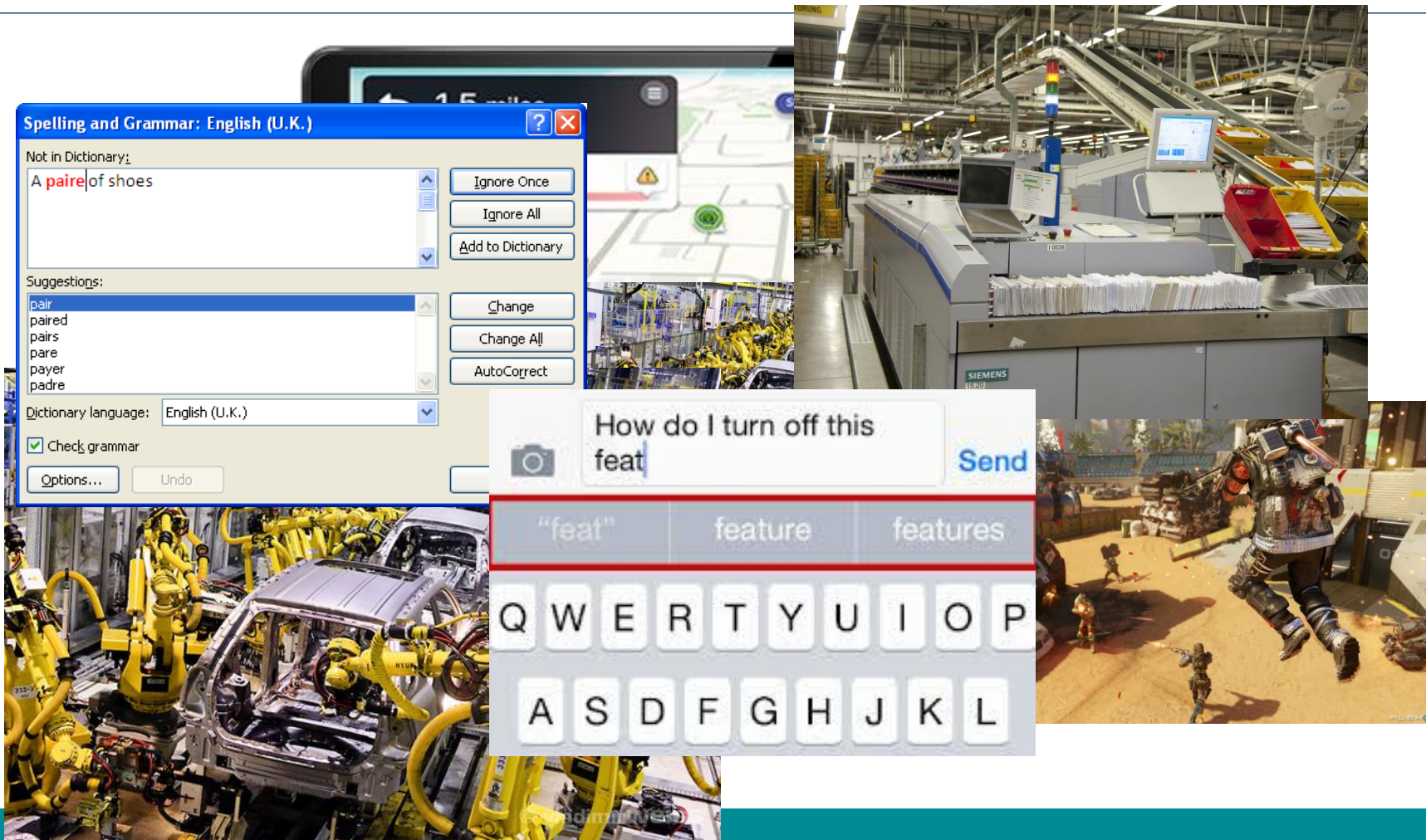
Mi az a mesterséges intelligencia?

Az MI a „holnap számítástechnikája”

Eddigi eredmények

Akkor mi az az MI?

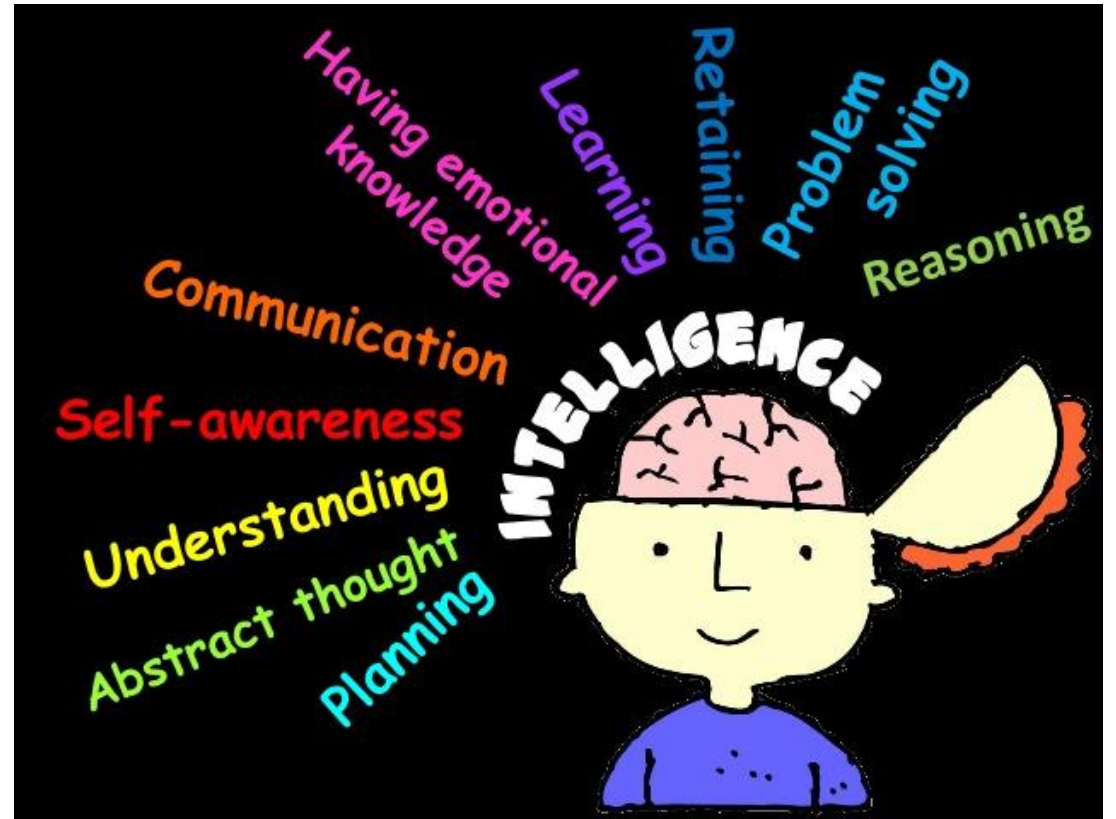
Mi az intelligencia?

Mi a(z) MI célja?

- Feladatmegoldás?
- Az ember segítése?
- A szintetikus értelem megteremtése?
- A szintetikus tudat megteremtése?
- A mesterséges ember?

Digitalizáció ~ Gépesítés (XXI.sz.)

Gépek + Digitalizáció = „MI”

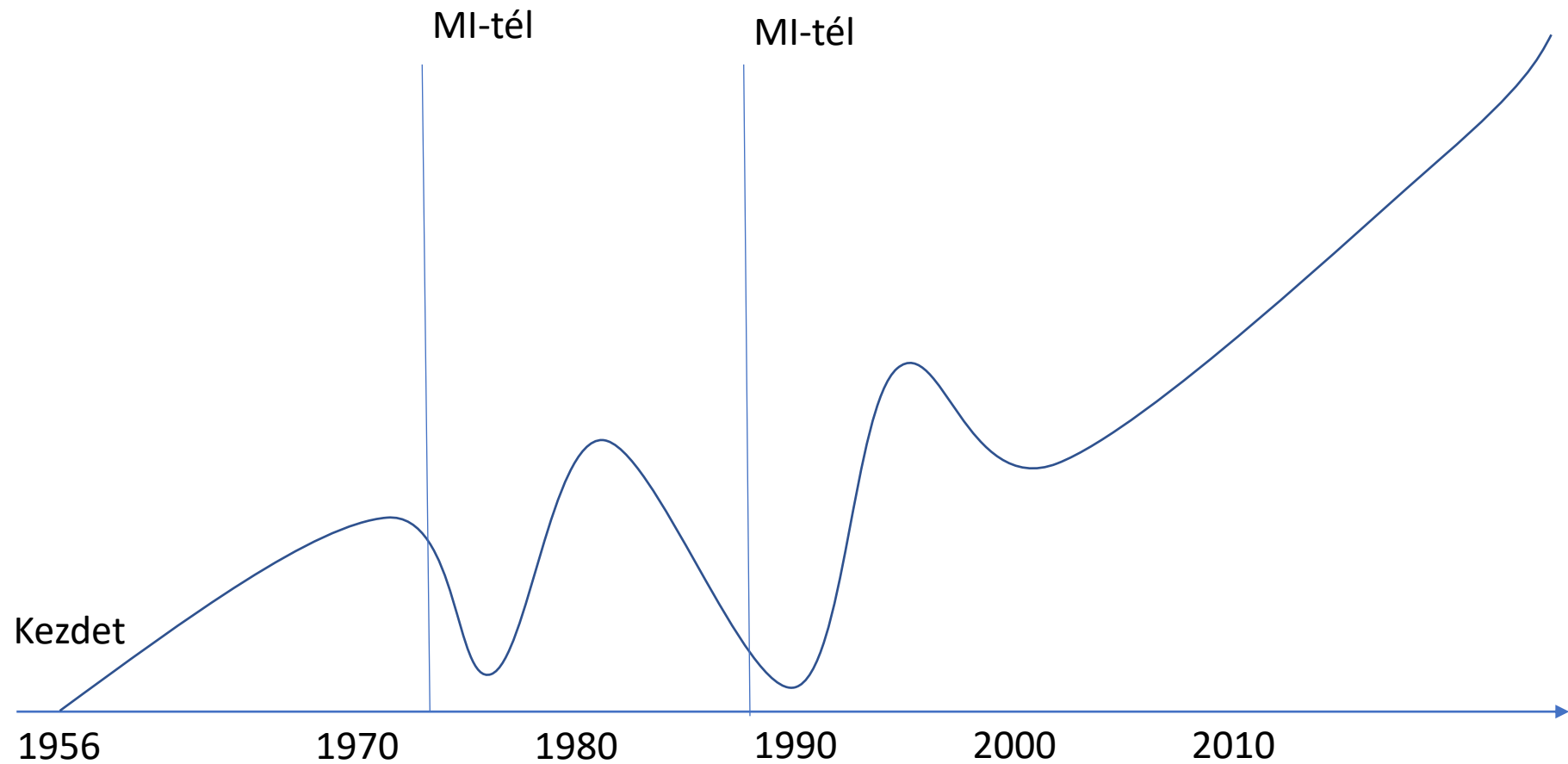
Hol tartunk most?

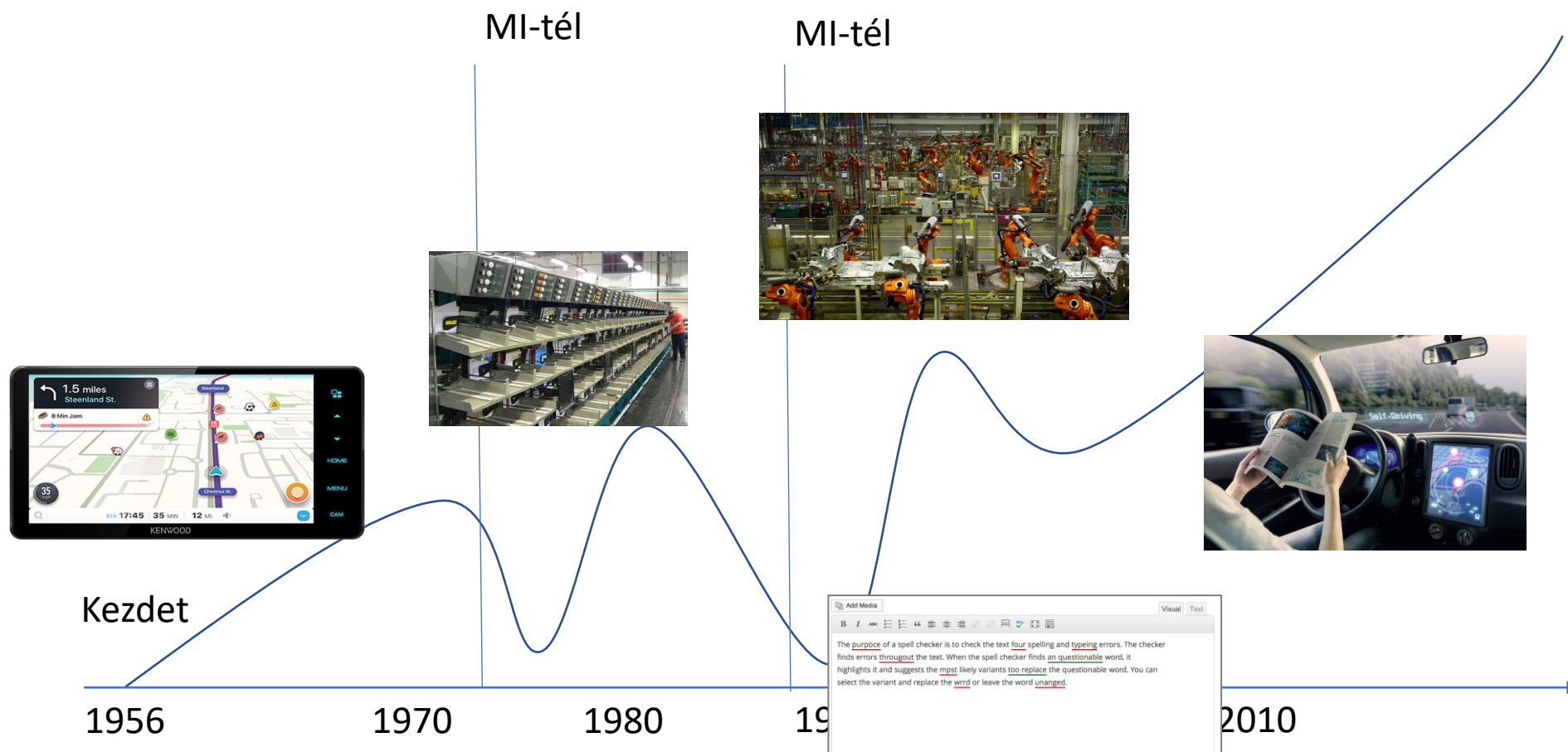
- Szűk MI
- Általános MI
- Szuper MI

A mesterséges intelligencia hullámai

A mesterséges intelligencia hullámai

Mi az M.I. ma?

DALL-E 2 Art Generator Text-to-Image

A still of Homer Simpson in the Blair Witch Project

A hamburger in the shape of a Rubik's cube, professional food photography

Mi az M.I. ma?

MI = Optimalizáció

Mi az M.I. ma?

$$f^* = \max_{x \in X} f(x)$$

Mi az M.I. ma?

$$f^* = \operatorname{argmax}_{x \in X} f(x)$$

Mi az M.I. ma?

$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

Intelligencia = Optimalizáció?

Intelligens viselkedés: problémamegoldás

- Keressük meg a legrövidebb utat A-ból B-be
  - *Legkevesebb lépés, úthossz, idő...*
  - V.ö. Navigáció
- Oldjuk meg a kirakós játékot
  - *Legkevesebb lépésben*
- Találjuk meg azt a kártya/lépés-kombinációt, ami a *legtöbb* pontot eredményezi...

Intelligens viselkedés: tervezés

- Milyen sorrendben hajtsam végre a feladatokat?
  - Hogy a *legtöbbet* el tudjam végezni...
  - Hogy összességében legnagyobb hasznom legyen...
- Például: gyártósorok
  - Többféle termék
  - Folyamatosan beérkező megrendelések (eltérő terméktípus, eltérő darabszám, stb.)
  - Eltérő gyártási idők
  - Gyártósorok átállási (idő)vesztesége

Intelligens viselkedés: Kép, hang, szöveg felismerése

- Hiba (*loss*):
  - A mutatott példák hány százalékánál hibáztam
- A cél a ***minimalizálás***

Intelligens viselkedés: tanulás

- Ha ismert a helyes válasz...
- Felügyelt tanulás
  - **Finomhangolás**
  - A hiba (*loss*) minimalizálása
    - „–Még, még...”
    - Kicsit vissza...”
- Például:
  - Kép-, hang-, stb. felismerése

Intelligens viselkedés: tanulás

- Ha a helyes válasz nem ismert...
- Megerősítéses tanulás:
  - A játék végén értékelés
    - Nyert/nem nyert, pontszám, stb.
  - **Finomhangolás**
    - A végrehajtott akciókat értékeljük a végső siker alapján
    - A sikeresebb játékok akciói felértékelődnek
  - A pontszám (sikeresség) maximalizálása

Sok adat kell...

A tanulás lassú folyamat – sok példát kell látni, sokat kell játszani

(V.ö. Az ember is évtizedeken keresztül tanul)

Intelligens viselkedés: új létrehozása

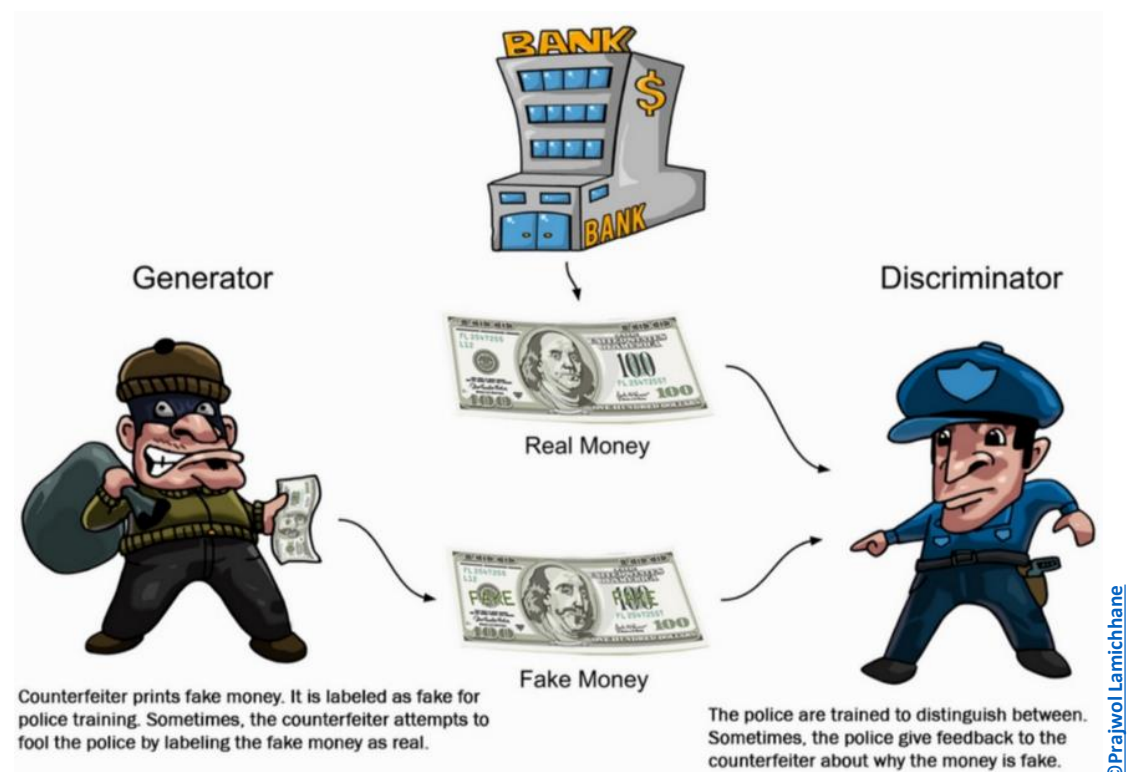
© Night Café Studio

Synthetic images produced by StyleGAN, a GAN created by Nvidia researchers.

Intelligens viselkedés: új létrehozása

- Összetettebb architektúrák
  - Nem csak egy dolgot optimalizálunk
  - Az optimalizációk interakciója
- Generative Adversarial Network (**GAN**)
  - Az első széles körben sikeres generatív/kreatív megoldás
- Rabló-Pandúr játék
  - Generatív párharc
  - Mindketten tanulnak (optimalizálnak)
  - A rabló kimenete egy idő után **új alkotás**

Mi a nehéz az optimalizációban?

MI = Optimalizáció, Mi lehet ebben nehéz?

$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

MI = Optimalizáció, Mi lehet ebben nehéz?

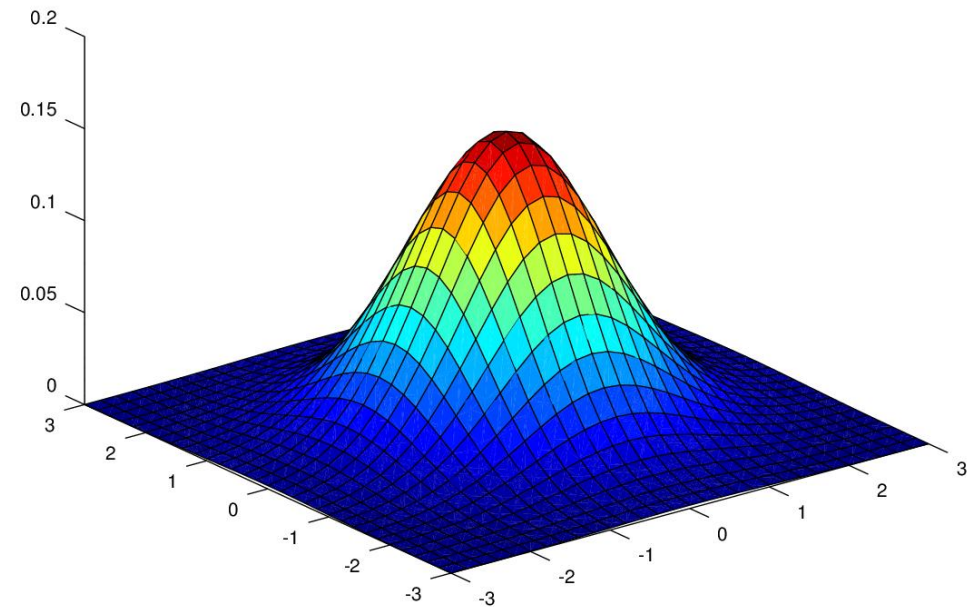
$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

$$X \subseteq \mathbb{R}^N, N > 10^6$$

MI = Optimalizáció, Mi lehet ebben nehéz?

$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

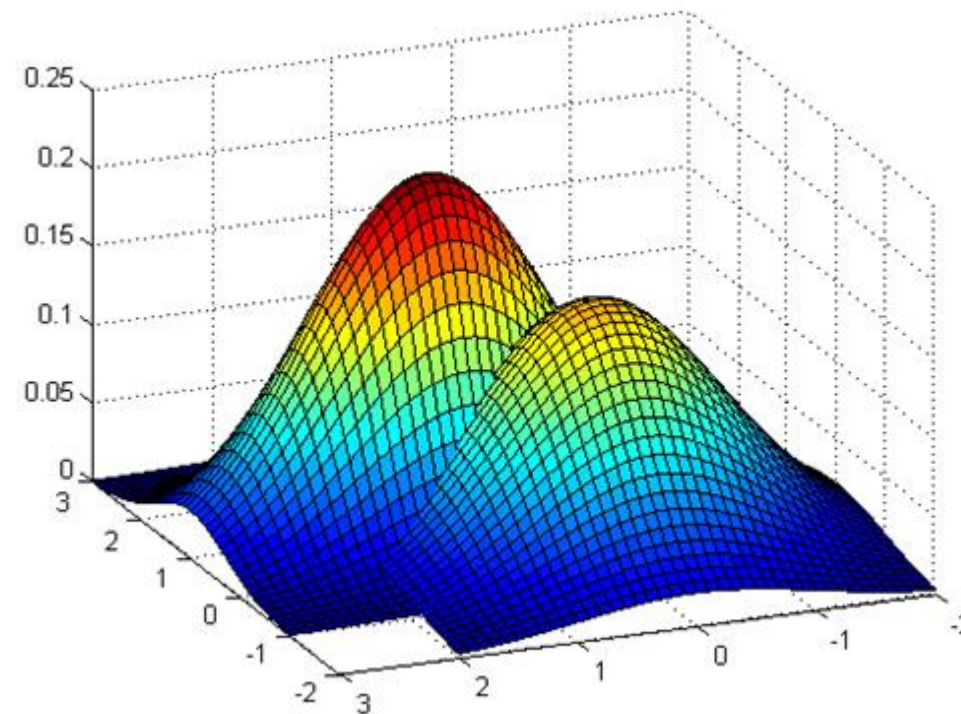
$$X \subseteq \mathbb{R}^N, N > 10^6$$

MI = Optimalizáció, Mi lehet ebben nehéz? Nem monoton függvény

$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

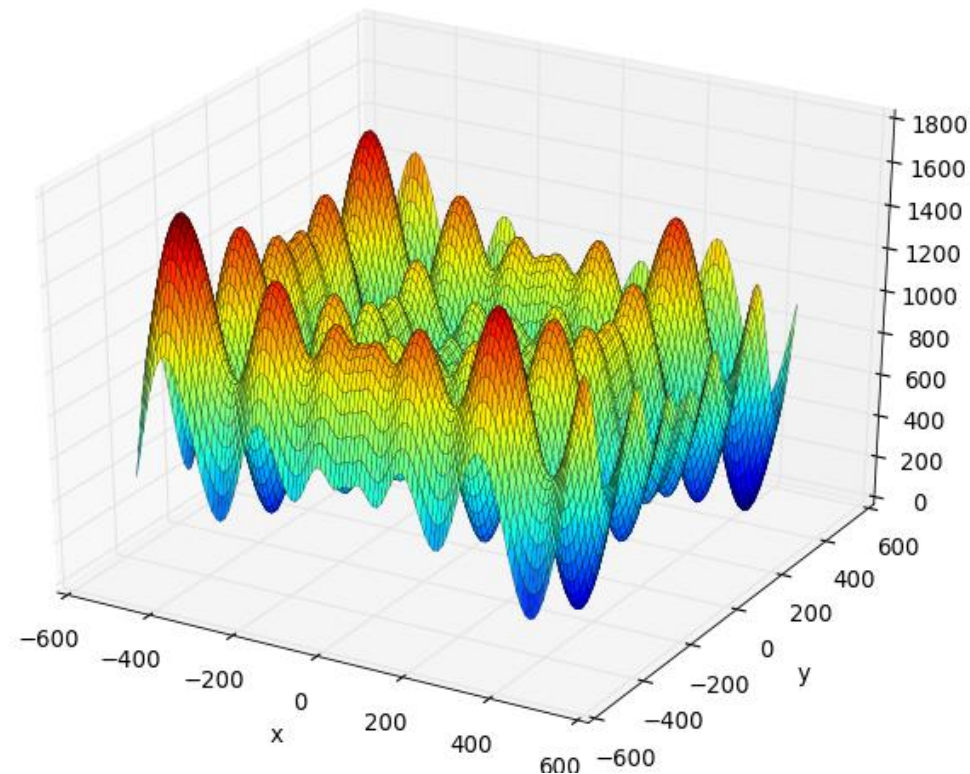
$$X \subseteq \mathbb{R}^N, N > 10^6$$

MI = Optimalizáció, Mi lehet ebben nehéz? Nagyon ,egyenetlen' (*rugged*)

$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

$$X \subseteq \mathbb{R}^N, N > 10^6$$

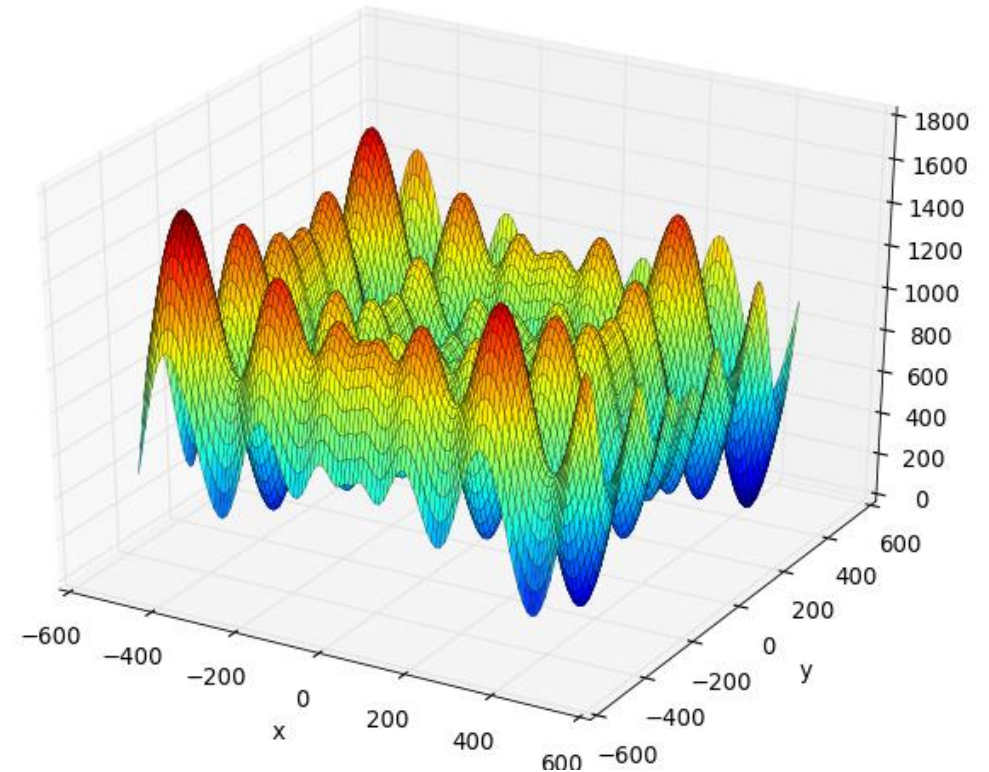

„Nehéz” feladat ~ Nincs általános megoldásunk

$$f^* = \operatorname{argmin}_{x \in X} f(x)$$

$$X \subseteq \mathbb{R}^N, N > 10^6$$

Egyéb nehézségek

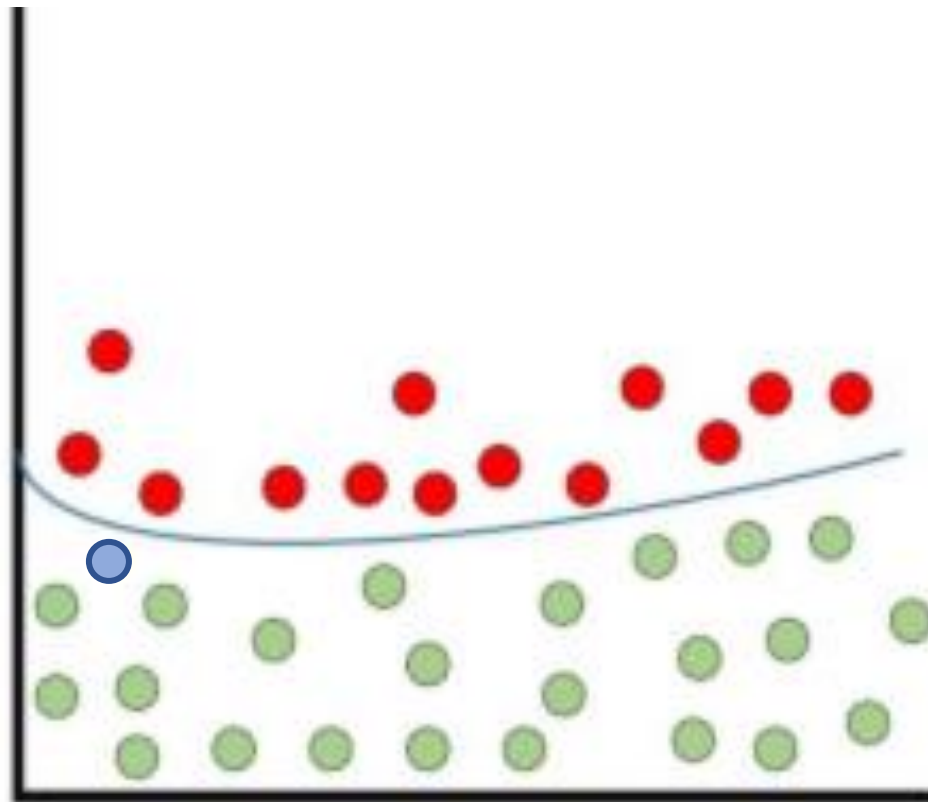
Általánosítás

- A rendelkezésünkre álló ismeretek alapján optimalizálunk
  - Pl. a tanítóhalmaz (sok adat) alapján tanulunk
- De mi történik, ha jön egy még nem látott bemenet?
  - Egy új, a tanulóhalmazban nem látott adat (kép, szó, stb.)
- A jó MI megoldás ilyenkor sem téved (sokat)...

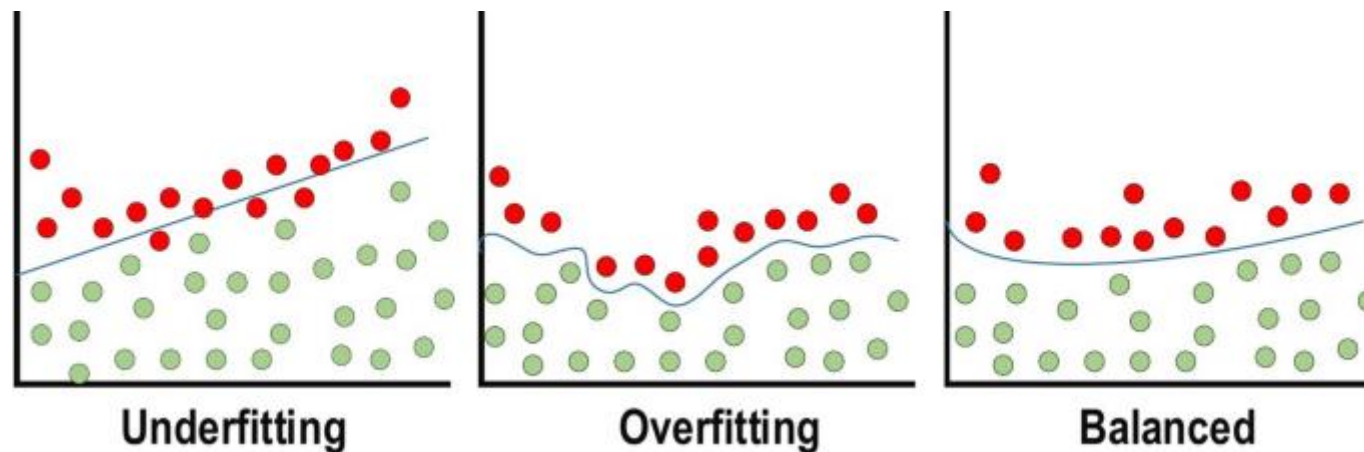
Általánosítás

Általánosítás: nehézségek

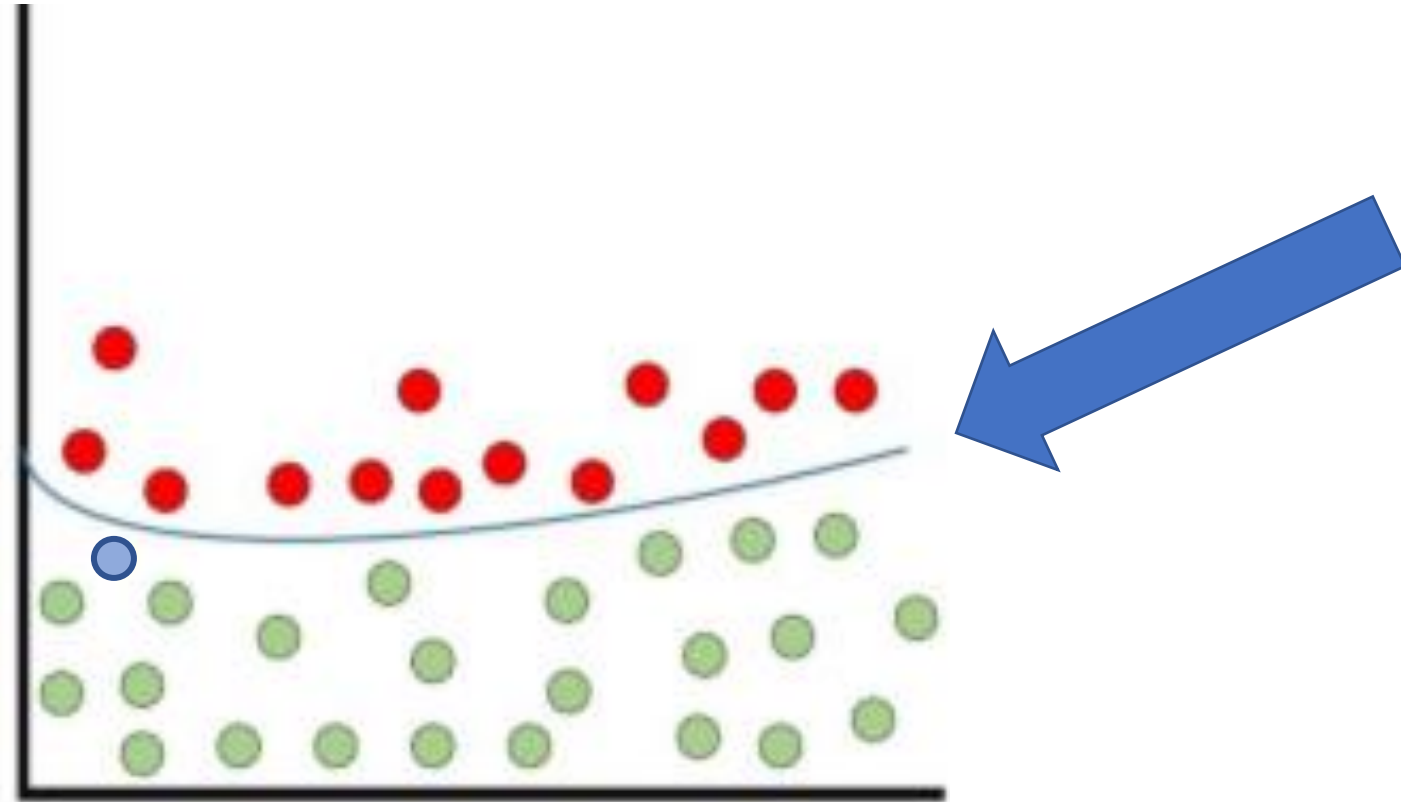
Optimalizációs technikák

Az M.I.-ben

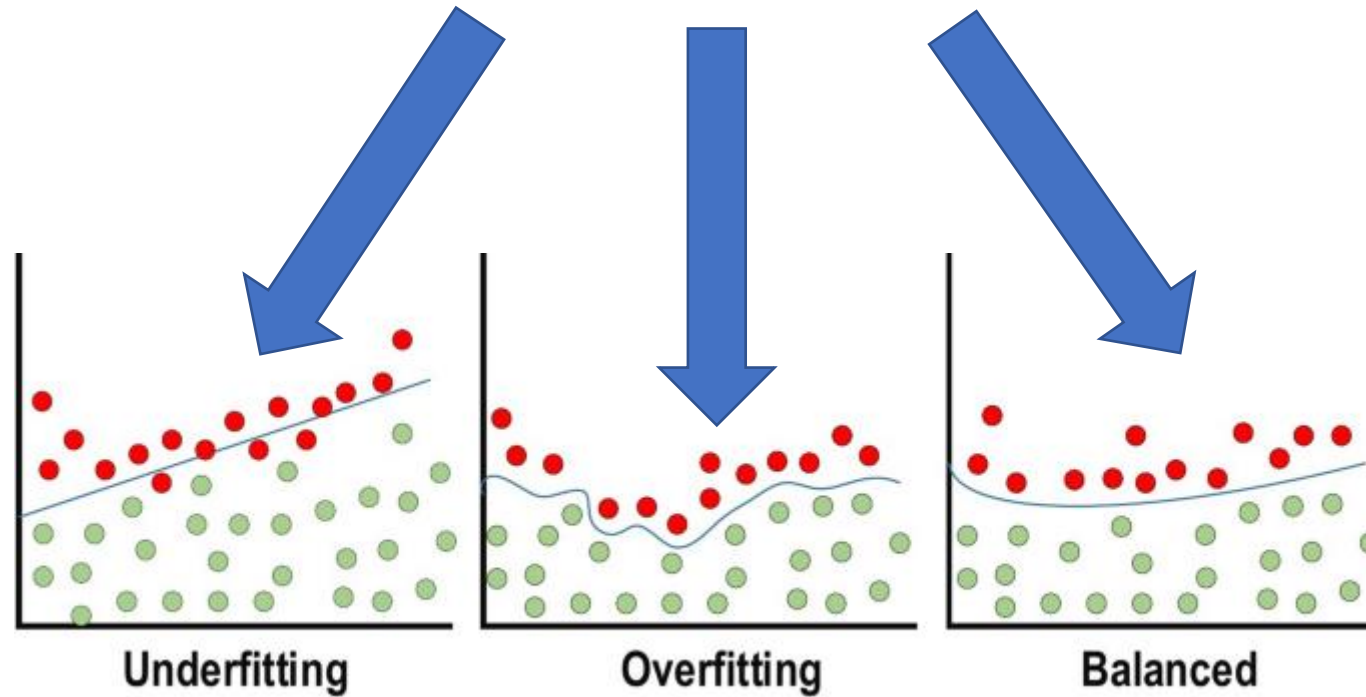

Kell egy MODEL - A megoldás ,formája' (Itt: vonal)

Kell egy MODELL – *paraméterek*

Kell egy MODEL – *paraméterek*

$$f^* = \operatorname{argmin}_{p \in P, x \in X} f(g(p, x))$$

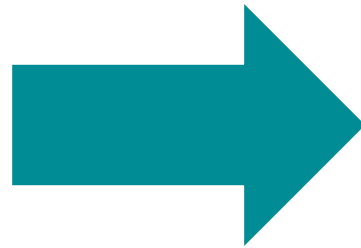
Biológiailag motivált módszerek – Specifikus $g(\cdot)$ és paraméter-optimalizáció

- Agy

- Evolúció

- Társas rovarok

- **Mesterséges neurális hálók**

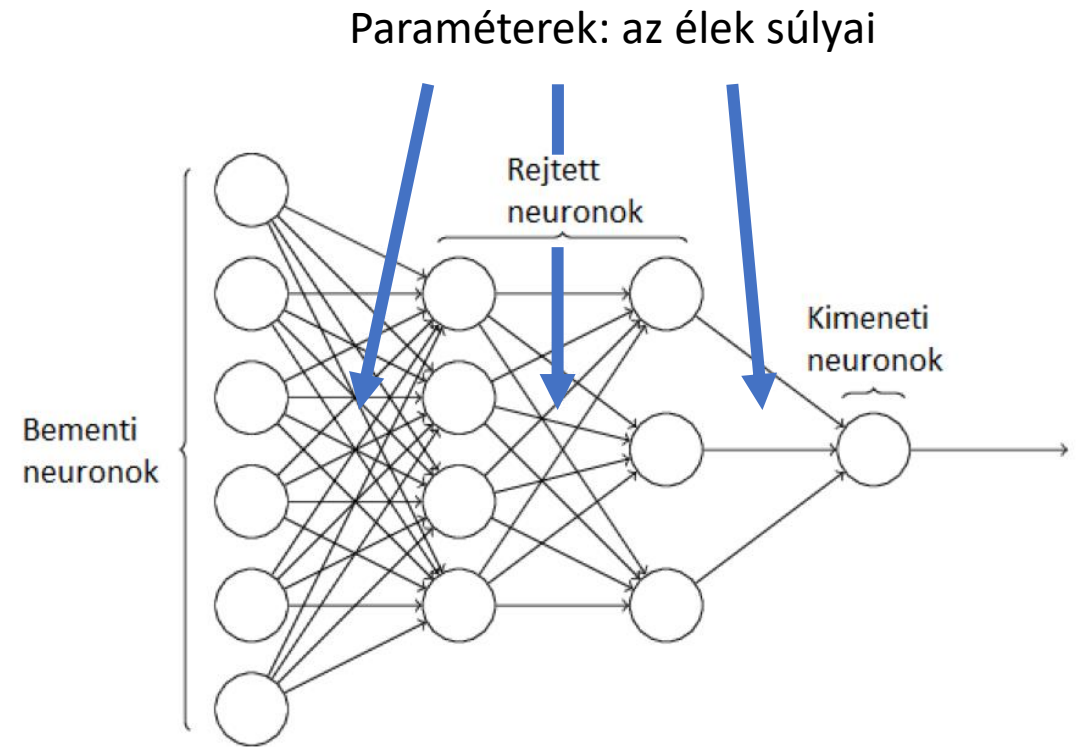
- Evolúciós algoritmusok

- Rajintelligencia módszerek

Mesterséges ideghálózatok (Mesterséges neurális hálók, ANN)

A ,finomhangolás'
módszerének
továbbgondolása

- Az emberi agy neuron-
hálózata alapján

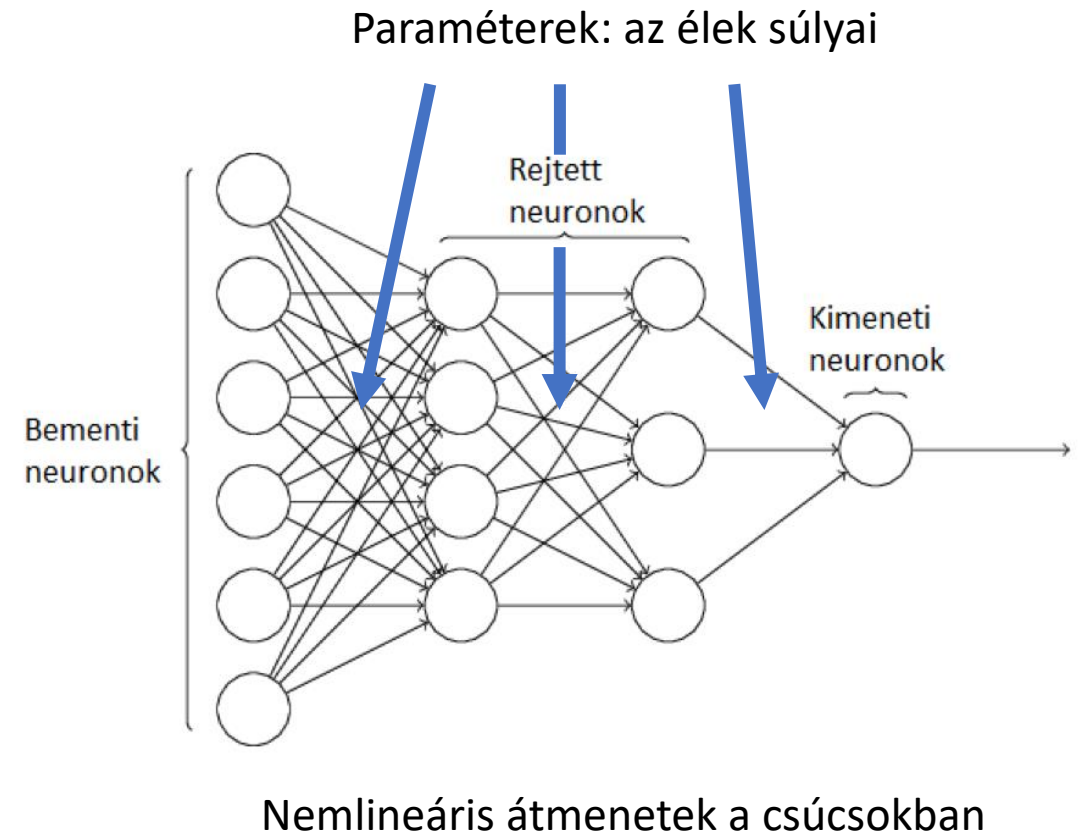

Nemlineáris átmenetek a csúcsokban

Mesterséges ideghálózatok (Mesterséges neurális hálók, ANN)

Betanítés, majd használat (predikció)

- Hiba-visszaterjesztés (backpropagation)
  - A súlyok állítása a hiba gradiense alapján
  - A legnagyobb változás irányában
- Adatok kellene (címkezett adatok)

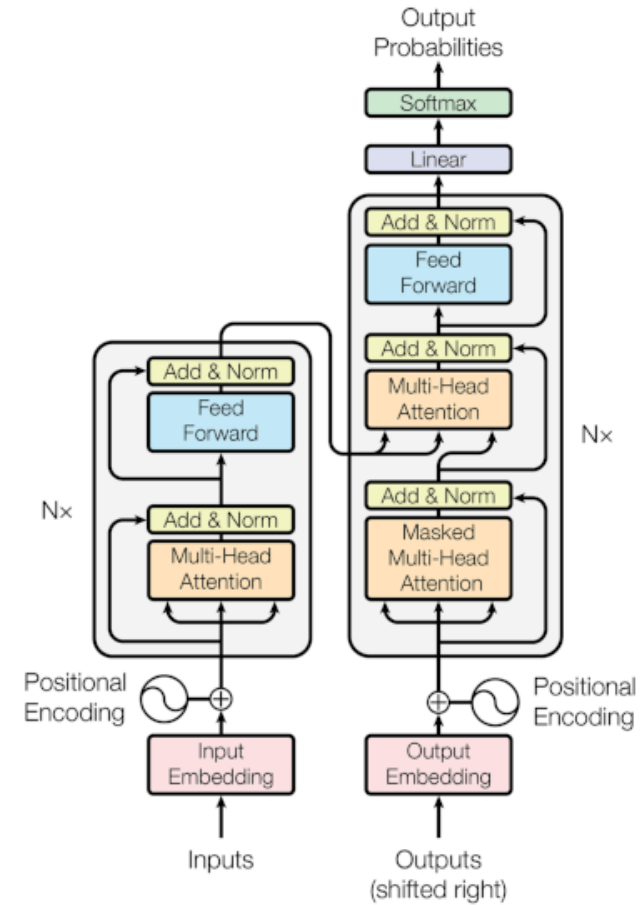
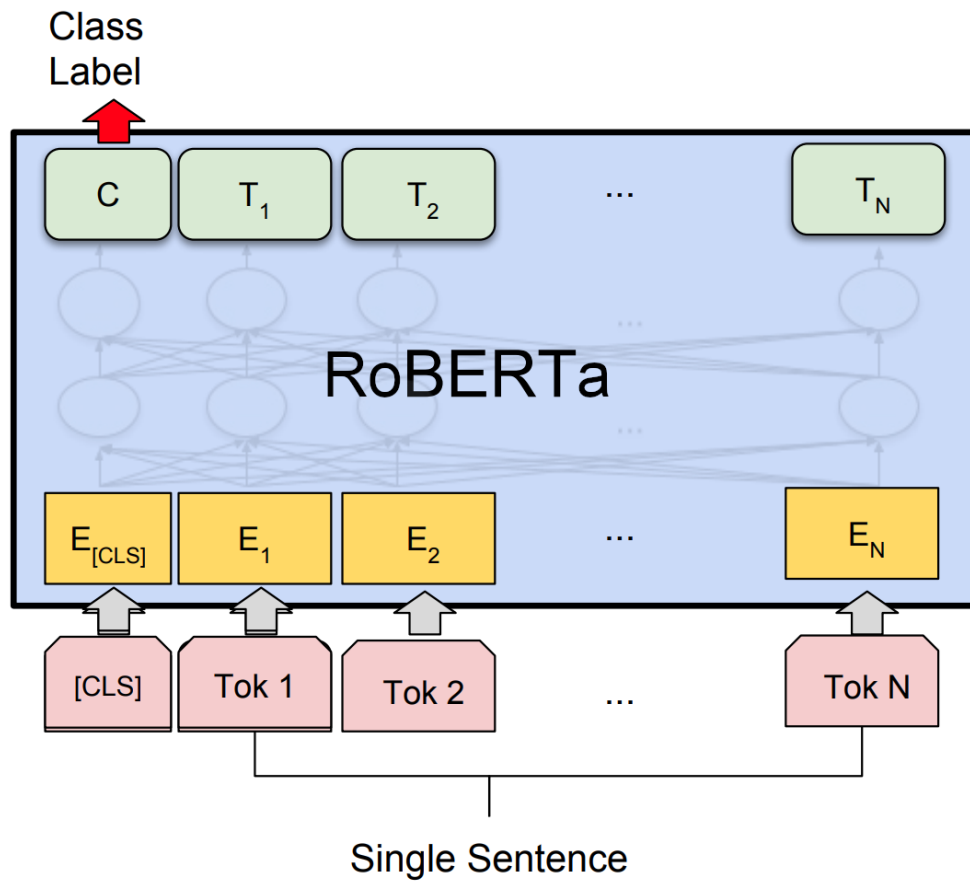

Mi az M.I. ma?

Összetettebb architektúrák: bonyolultabb feladatok

Nem csak egy dolgot optimalizálunk

Megmagyarázható MI (eXplainable AI, XAI)

MI program = architektúra + súlyok

X bemenetre Y választ ad

- **De miért?**
- Facebook, Google
  - Főemlősök és gorillák
  - + az adathalmazok torzításai

ELTE | IK
INFORMATIKAI KAR

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET

Gulyás László

Egyetemi docens, intézetvezető-helyettes

Mesterséges Intelligencia Tanszék, Egyetemi-Vállalati Együttműködési Intézet
ELTE Informatikai Kar

lgulyas@inf.elte.hu

Zamárdi, 2022. november 26.